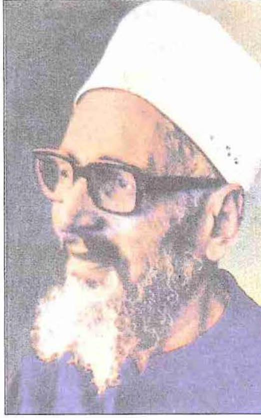
ABDÜLHALİM MAHMUD
(عبدالحليم محمود)
(1910-1978)

Ezher şeyhi, mutasavvıf.

Mısır'ın Şarkıyye vilâyetinin Bilbîs kasabasına bağlı Ebûhamd köyünde doğdu. Ezher mezunu olan babası, Muhammed Abduh'un talebesidir. İlk tahsilini ve hâfızlığını köyündeki mahalle mektebinde tamamladı. 1923 yılında Kahire'ye giderek Ezher'in orta kısmına girdi. 1928'de liseden, 1932'de Ezher Üniversitesi'nden mezun oldu. Hocalarından Mustafa Abdürrâzık'ın tesiriyle felsefe ve tasavvufa ilgi duydu. Talebelik yıllarında Müslüman Gençler Derneği'nde (Cem'iyyetü Şübbâni'l-Müslimîn) Ahmed Muhammed el-Gamrâvî'nin konferanslarına devam etti. Ezher'deki hocaları arasında en çok etkilendiklerinden biri de Muhammed Ferid Vecdî'dir.

1932'de Fransa'ya giderek felsefe tahsili yaptı. "Hâris b. Esed el-Muhâsibî" konulu teziyle doktor unvanını aldı (1940). Fransa'dan dönünce Kahire'de oturmakta olan René Guénon (Abdülvâhid Yahyâ) ile tanıştı. Ezher Üniversitesi'nin Arap Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nde psikoloji okuttu. 1951 yılında aynı üniversitenin İlâhiyat (Usûlüddîn) Fakültesi'ne felsefe hocası, 1964'te de dekan oldu. Daha sonra Ezher bünyesindeki İslâm Araştırmaları Akademisi'ne (Mecma'u'l-Buhûsi'l-İslâmiyye) önce üye, sonra genel sekreter tayin edildi. 1970'te Ezher şeyhi yardımcılığı, bir ara Vakıflar ve Ezher bakanlığı yaptı. 1973 Martında Ezher şeyhliğine getirildi. Vefatına kadar (17 Ekim 1978) bu görevde kaldı.

Abdülhalim Mahmud, İlâhiyat Fakültesi dekanı iken özellikle bu fakültede okuyan Mısırlı talebelere Kur'ân-ı Kerîm'i ezberleme mecburiyetini getirdi. İslâm Araştırmaları Akademisi'nde görev yaptığı sırada kuruma zengin bir kütüphane kazandırdı ve İslâmî ilimlerde ana kaynakların neşredilmesine öncülük etti. Vakıflar bakanı olduğu dönemde hâfız yetiştirmek üzere yurt çapında binden fazla müessese açtı. Aynı dönemde Afrika'nın en eski camii olan Fustat Mescidi'ni onarttı ve Mısır'da bin beş yüz kadar yeni cami inşasını gerçekleştirdi. Ezher şeyhi iken Ezher'e bağlı bir radyo istasyonu kurdurarak devamlı Kur'ân-ı Kerîm yayını yapılmasını sağladı. İslâm aile hukukunun yürürlükten kaldırılması çalışmalarına karşı çıktı ve Batı medenî kanununun yürürlüğe girmesini önledi. Ezher'in itibarını arttırmak ve Ezher şeyhinin protokoldeki yerini başbakan seviyesine çıkarmak üzere çalışmalarda bulundu; bu teklif onun ölümünden sonra kanunlaşarak yürürlüğe girdi. Altmış kadar eseri olan Abdülhalim Mahmud, Şâzeliyye tarikatına mensuptu. Bu yüzden eserlerinin büyük bir kısmı tasavvufla ilgilidir.

Abdülhalim Mahmud

Başlıca Eserleri. *al-Mohasibi, un mystique musulman religieux et moraliste* (doktora tezi, Paris 1940). Bu eserin Arapçası *Üstâzü's-sâ'irîn el-Ḥâriś b. Esed el-Muḥâsibî*'dir (Kahire 1973). *et-Taṣavvuf ʿinde İbn Sînâ* (Kahire 1965); *et-Taṣavvufü'l-İslâmî* (Kahire 1968); *el-Medresetü'ş-Şâẕiliyyetü'l-ḥadîŝe ve imâmuhâ Ebü'l-Ḥasen eş-Şâẕilî* (Kahire 1968); *et-Tevḥîdü'l-ḫâliṣ evi'l-İslâm ve'l-ʿaḳl* (Kahire 1974); *Felsefetü İbn Ṭufeyl* (Kahire 1965); *et-Tefkîrü'l-felsefî fi'l-İslâm* (Kahire 1968); *Evrubâ ve'l-İslâm* (Kahire 1972); *er-Resûl* (Kahire 1965, 1966); *es-Sünne fî târîḫihâ ve fî mekânetihâ* (Kahire 1967); *Delâ'ilü'n-nübüvve ve muʿcizâtü'r-Resûl* (Kahire 1973); *Ebû Ẕer ve'ş-Şüyûʿiyye* (Kahire 1975); *el-İslâm ve'ş-Şüyûʿiyye* (Kahire 1975). Fransızca'dan ahlâkî ve felsefî konularda bazı tercümeleri de bulunan Abdülhalim Mahmud, ayrıca din ve ibadet konularıyla ilgili yirmiye yakın eser ile, aralarında Süfyân es-Sevrî, Abdullah b. Mübârek, Zünnûn el-Mısrî, Bâyezîd-i Bistâmî, Bişr el-Hâfî, Ebû Bekir eş-Şiblî ve İbrâhim b. Edhem'in de bulunduğu birçok mutasavvıf ve âlimin biyografisini kaleme almış ve bu eserlerinin hepsi basılmıştır.

Abdülhalim Mahmud'un yalnız başına veya başkalarıyla birlikte neşirleri yaptığı eserlerden bazıları da şunlardır: Muhâsibî'nin *er-Riʿâye li-ḥuḳûḳillâh*'ı (Kahire 1958); Bîrûnî'nin *el-Felsefetü'l-Hindiyye*'si (Kahire 1958); Kelâbâzî'nin *et-Taʿarruf li-meẕhebi ehli't-taṣavvuf*'u (Kahire 1960); Serrâc'ın *el-Lümaʿ*ı (Kahire 1960); Harrâz'ın *Kitâbü'ṣ-Ṣıdḳ*'ı (Kahire 1973, 1985); Kuşeyrî'nin *er-Risâletü'l-Ḳuşeyriyye*'si (Kahire 1966); Gazzâlî'nin *el-Münḳıẕu mine'ḍ-ḍalâl*'i (Kahire 1967); Kādî Abdülcebbâr'ın *el-Muġnî*'si (Kahire 1966); Sühreverdî'nin *ʿAvârifü'l-maʿârif*'i (Kahire 1971); İbn Atâullah'ın *Leṭâ'ifü'l-minen*'i (Kahire 1974, 1985); Zerrûk'un *Şerḥu Ḥikemi İbn ʿAṭâ'illâh*'ı (Kahire 1969, 1985); İbn Abbâd'ın *Ġayŝü'l-mevâhib fî şerḥi'l-Ḥikemi'l-ʿAṭâ'iyye*'si (Kahire 1970).

BİBLİYOGRAFYA :

İbrâhim el-Ba'sî, *Şaḫṣıyyât-İslâmiyye-muʿâṣıra*, Kahire 1390/1970, I, 185-220; Alî Abdülazîm, *Meşîḫatü'l-Ezher münẕü inşâ'ihâ ḥatte'l-ân*, Kahire 1979, II, 287-461; Abdülhalîm Mahmud, *Ḥâẕihî ḥayâtî*, Kahire 1985; *Şüyûḫu'l-Ezher* (nşr. Vezâretü'l-İ'lâm), Kahire, ts.; *el-Ezherü'ş-şerîf fi ʿîdihi'l-elfî*, Kahire 1403/1983, s. 262; Ali Abdülazîm, "ʿAbdülḥalîm Maḥmûd kemâ ʿareftüh", *Mecelletü'l-Ezher*, LII/6, Kahire 1400/1980, s. 1117-1122; Muhammed Şelebî, "ʿAbdülḥalîm Maḥmûd", *a.e.*, LIII/7 (1401/1981), s. 1250-1260; H. Kâmil Yılmaz, "Şeyhu'l-Ezher Prof. Dr. Abdülhalîm Mahmud", *İlim ve Sanat*, XIII (Mayıs-Haziran 1987), s. 91-93.

 H. KÂMİL YILMAZ

ABDÜLHALİM MEMDUH

(bk. MEMDUH PAŞA).

ABDÜLHAMİD I
(عبدالحميد)
(ö. 1203/1789)

Osmanlı padişahı (1774-1789).

III. Ahmed'in III. Mustafa'dan sonra hükümdar olan ikinci oğludur. 5 Receb 1137'de (20 Mart 1725) İstanbul'da doğdu. Annesi Râbia Şermi Sultan'dır. 1730 Patrona İsyanı sonunda babası tahttan indirildiği sırada henüz beş yaşında idi. Çocukluk ve gençlik çağı, kardeşleri ile birlikte sarayda, tahttan indirilen padişahlara mahsus dairede göz hapsinde geçti. Bu durum, büyük kardeşi III. Mustafa'nın padişahlığı dönemine kadar devam etti. III. Mustafa'nın ölümü üzerine, 21 Ocak 1774'te Os-